

Abstracts

Sesjon 4: Multimodale innfallsvinkler

Magnhild Vollan

Universitetet i Agder

Med bilder på veien til bokstavkunnskap

Bilder er en del av abc-sjangeren, og det er et typisk utviklingstrekk i abc-historia, både i Norge og internasjonalt, at bildematerialet får stadig større plass på bekostning av skrift, sier Dagrun Skjelbred, som bakgrunn for å stille spørsmål ved hvorfor det er så stor interesse for bildemediet i ei bok som først og fremst skal introdusere skriftspråket for barnet (Skjelbred 2003:152f).

Denne presentasjonen handler om sider ved det multimodale samspillet i læremidler for barn som skal lære bokstavene. Et utvalg læremidler er undersøkt med tanke på forekomsten av modalitetene bilde og skrift og deres funksjon i det multimodale samspillet. Læremidlene som er undersøkt, er både nyere abc-verk produsert for bruk på 1. trinn i skolen, og læremidler beregna på barn under skolealder.

Sentralt i presentasjonen står resultatene av en undersøkelse av bildene, med hovedvekt på hva slags bilder som er representert, hvilken plass og funksjon de har. Likeså skal vi se nærmere på de skriftspråklige uttrykkene i tilknytning til bildene, og samspillet mellom de involverte modalitetene (bilde, tale og skrift). I denne sammenhengen vil jeg likevel legge hovedvekten på assosiasjonsfigurene gjennom å gi en oversikt over hvilke assosiasjonsfigurer som er valgt, og hvordan er de framstilt. Mot denne bakgrunnen drøftes den betydningen bildene har, på veien til bokstavkunnskap.

Litteratur:

Skjelbred, Dagrun. 2003. ABC-boka, ei bok for leseopplæring og leseoppseding. I: Austad, Ingolv (red.) *Mening i tekst: teorier og metoder i grunnleggende lese- og skriveopplæring*, s. 128–166. Oslo: Cappelen akademisk forlag

Kirsten Linnea Kruse

Høgskolen i Telemark

Lærerstudenters arbeid med multimodal design av digital læringsressurs for begynnerleseren

Dette prosjektet er en del av et større FoU-prosjekt med fokus på å gi et bidrag til utvikling av nye didaktiske sjangrer og multimodal tekstskaping i lærerutdanningens norskfag. Didaktiske sjangrer er et viktig begrep som rommer et dobbelt blikk. Studenter i lærerutdanningen, som er prosjektets primære informanter og aktører, jobber med skaping av multimodale tekster i forskjellige sjangrer. Disse tekstene tjener som læringsredskap for didaktisk og faglig refleksjon i forhold til egen yrkesutøvelse. Samtidig tjener tekstene som en artefakt i studentenes egen undervisning i praksisopplæringen. I tråd med Selander og Kress ser jeg på læring som ”en teckenskapende aktivitet med didaktisk design og multimodalitet som de gemensama, analytiska grunnbultarna” (Kress og Selander 2010: 20). Begrepet *Didaktisk design* er en måte å forstå og påvirke læringsprosesser – og blir hermed betegnende for dette prosjektet som kretser rundt læringsprosesser for så vel lærerstudenter som elever i grunnskolen.

Rent metodisk bygger prosjektet på teoristudier og praktisk-empiriske studier. Sistnevne består i en rekke undervisningseksperimenter gjennomført blant lærerstudenter samt spørreskjemaer og videobaserte intervju med faglærere i norsk, praksislærere i grunnskolen og studenter. Den empiriske delen av metoden avspeiler prosjektets sosiosemiotiske teorigrunnlag i og med at den fokuserer både på tekster i bruk i en didaktisk kontekst (prosessen) og også på selve tekstproduksjonene.

I eksperimentet som jeg vil presentere i dette innlegget har 68 lærerstudenter (GLU 1-7) produsert og prøvd ut egne digitale læringsressurser for elever i begynneropplæringen med utgangspunkt i barnelyrikk og språkstimulering. Hermed ble både en analytisk og en syntetisk lesemetode vektlagt. Skjermtekstens lyd- og billedimensjon stimulerer flere sanser. Særlig tale- lyttdimensjonen og arbeid med høytlesing, språklek og fonologisk bevissthet har vært fokusområder i denne oppgaven. Å få presentert dikt og interaktive oppgaver i form av mange modaliteter, i en art remodalisering fra skriftspråklig til multimodal tekst, medfører en annen opplevelsesdimensjon enn den trykte teksten. I intervjumaterialet og i studentenes refleksjonstekster kommer det frem at denne formidlingsmåten skaper ekstra stor motivasjon og konsentrasjon blant elevene. I oppgaven var det også lagt opp til opptak av elevstemmer (høytlesing, rimoppgaver eller lignende). Dette blir i materialet vurdert som gunstig i forhold til arbeid med språklek, veiledet og repetert lesing, prosodi, leseprogresjon og egenvurdering.

Forlagsproduserte digitale læringsressurser for barn og forskning på disse vil utgjøre en vesentlig inspirasjonskilde (blant andre Flatøy 2010, “Den digitale abc-boka”). Det å designe sine egne digitale læringsressurser skaper imidlertid et annet eierforhold hos den enkelte lærer og mulighet til å skreddersy ressursen til egen undervisning.

I denne presentasjonen vil jeg gi noen bud på hvordan lærerstudenter i egenproduserte digitale læringsressurser kan utnytte potensialet i og samspillet mellom tekst, lyd og bilde som støtte for elevens lese- og skriveopplæring.

Astrid Stifoss-Hanssen

Universitetet i Agder

Multimodal tekstskaping på 2. trinn

Prosjektet har blitt til innenfor [MULL-prosjektet](#) (Multimodalitet og leseopplæring) ved Universitetet i Agder.

Barn og unge i dag vokser opp i et mangfoldig og skiftende tekstlandskap. Hensikten med prosjektet har vært å undersøke hvordan unge tekstskapere bygger på ulike tekstkulturer som de har blitt kjent med i- og utenfor skolen, og hvordan ulike oppgaver kan bidra til å videreutvikle elevenes tekstkompetanse.

Tre grupper med andreklassinger (til sammen 80 elever) fikk en tekstskapingsoppgave hvor oppgavelyden var lik, men hvor oppgavens fysiske utforming og bruk av modaliteter varierte. Selv om en skal være forsiktig med å generalisere, ser vi at noen trekk går igjen som typiske innenfor hver av de tre gruppene. Vi har trukket fram noen typiske tekster, og sett nærmere på disse. Metode og teoretisk rammeverk har vært sosialsemiotikk, multimodalitetsteori og tekstlingvistisk analyse.

I den gruppa hvor elevene fikk oppgaven på et ”skjema” med stikkord og ruter, er mange tekster stikkordpreget, og verbalteksten dominerer. I gruppa hvor elevene fikk utdelt blanke ark og farger, ser vi mange selvstendige tekster hvor både verbaltekst, tegning og oppsett er viktige bærere av meningsinnhold. Samtidig ser vi at de fleste tekstene ser ut til å være influert av tradisjonelle medier. Vi finner også noen typiske gutte- og jentetekster. I den tredje gruppa fikk elevene bruke bilder i tekstskapingen. Mange av disse tekstene har en oppbygging som minner om avissider, websider eller nyere bildebøker. Vi ser også at elevene bruker bildene både til å informere, og til å knytte kontakt med leseren.

Selv om elevene i prinsippet ble gitt den samme oppgaven, var det store variasjoner blant tekstene de skapte. Ulik bruk av modaliteter framkaller antakelig assosiasjoner til ulike sjangrer som er kjente for elevene, og utvikler ulike sider ved tekstkompetansen deres. Elevene bruker flere modaliteter til å skape mening både når de leser, og når de selv skaper tekster. Dette tror vi det er viktig for lærere å være bevisste på både når de vurderer elevens arbeid, og når de lager skriveoppgaver

Arne Engelstad
Høgskolen i Vestfold

Cineliteracy og kompliserte fortellemåter

Innenfor internasjonal og delvis også norsk/nordisk spillefilm har det de siste ti-femten åra vokst fram fortellemåter som på radikalt vis bryter med tradisjonelle narrative strukturer. Det dreier seg om filmer som bryter med så vel kontinuitet som kausalitet, som stokker om på kronologien, forteller i fragmenter, blander virkelighetsnivåer og eksperimenterer med synsvinkler. Felles for dem er at de forutsetter stor medskapende innsats fra mottakeren.

Til tross for at disse dramaturgisk svært kompliserte filmene altså krever uvanlig mye av tilskuerne, har de likevel fått et entusiastisk massepublikum, der ikke minst ungdom er sterkt representert. Å undersøke dette fenomenet kan etter mitt syn gi viktig forståelse av hvordan tradisjonelle fortelleformer utvikles og endres i møtet med nye medier.

Innledningsvis gir jeg en kort beskrivelse av fenomenet, slik det har vist seg og viser seg i internasjonal og norsk/nordisk mainstream film. Her presenterer jeg forslag til systematisering og kategorisering av de nye narrative mønstrene: Hvilke fellestrekk er mest framtrepende innenfor ”den nye komplisertheten”?

Deretter vil jeg diskutere årsakene til at vi nettopp i vår egen samtid opplever denne vendingen mot det kompliserte innenfor deler av mainstream film. Følgende spørsmål vil bli tatt opp til drøfting:

- I hvilken grad gjenspeiler disse filmfortellingene vår egen postmoderne, fragmenterte tilværelse, der vi på liknende vis må sette sammen biter og brokker av medienes informasjon til fortellingene om vår egen virkelighet?

- I hvilken grad er de kompliserte fortellemåtene influert av nye medier (som for eksempel dataspill), der resepsjonen er knyttet til en mer interaktiv mottakerrolle, representativ for de aller siste åras medieutvikling?

- Har publikums – og særlig det unge publikums – evne til å lese og oppfatte disse kompliserte narrative strukturer sammenheng med en økende grad av *cineliteracy*, i dette tilfellet spesielt knyttet til multimodal kompetanse på *tekstbinding i film*, der klipping og redigering brukes til å formidle narrative sammenhenger via visuelle og auditive virkemidler?

Carina Hermansson
Karlstad University

Skrivhändelsers möjligheter. Vad händer mellan skrivaren och texten?

Presentationen grundar sig på en studie av hur sex- till sjuåringar skapar text. Utifrån en teoretisk anknytning till ett multimodalt (Kress, 2009) och nomadiskt perspektiv (Deleuze and Guattari, 1987) analyserar jag hur barns textliknande skrivande skapas som en effekt av intra-aktioner (Lenz Taguchi, 2010) där olika resurser som exempelvis penna, dator, kroppen och ord, formar skriftliga assemblage. Analysen visar *hur* mångskiftande möjligheter uppkommer som ett resultat av dessa intra-aktioner och hur dessa möjliggör barns egen väg in i skrivandet. Avslutningsvis för jag en didaktisk diskussion om vad det skulle kunna innebära att förstå skrivande och undervisning utifrån ett multimodalt och nomadiskt perspektiv.

Märtha Andersson

Luleå tekniska universitet

Kreativt berättande - Berättelser som meningsskapande

Jag vill med den här studien undersöka hur berättandets potential kan utvecklas i klassrummet med fokus på de yngre åren. En fråga som jag intresserat mig för är hur elevers upplevelser av berättande och berättelser gestaltas i form av bilder, musik, dans och rörelse och digitalt berättande samt vilka eventuella synergieffekter det kan ha gett, likaså hur pedagoger i grundskola, kulturskola och universitet ser på "Det vidgade text- och språkbegreppet" och hur detta kommer till uttryck i praxis, eftersom det kan ha betydelse för elevernas fortsatta läs- och skrivutveckling.

I mitt avhandlingsarbete har jag undersökt tre olika berättelseprojekt som bedrivits i samarbete mellan kommunens grundskolor och kulturskolan. De olika projekten har vänt sig dels till år 2-3 och dels år 4-5. Jag har följt de olika projekten under sammanlagt två terminer där jag studerar huruvida berättande kan vara ett verktyg i elevens meningsskapande och därigenom motivera och underlätta fortsatt läs- och skrivutveckling. Framförallt studerar jag hur elevers upplevelser av berättande kommer till uttryck genom såväl det muntliga och skriftliga som genom de estetiska språken i form av dans, bild, musik och rörelse.

Jag kommer främst fokusera på de olika projekten som ingår i studien och visa på de preliminära resultat som kommer gestaltas i studien. Dessa projekt har som mål att stimulera språkutveckling och språkanvändning med hjälp av fantasi och kreativitet där elevernas eget skapande står i centrum och där eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper med utgångspunkt från berättande. Berättelser om andra och om oss själva har alltid fängslat människan. Alla kan uttrycka sig och berättandet har många språk. Projekten tar sin utgångspunkt från gammalt historie- och sagoberättande med inriktning mot ett multimodalt lärande. I ett engagerat möte mellan berättare och lyssnare föds den goda berättelsen och projekten har som syfte att inspirera till berättande och ge verktyg till lärare och elever att arbeta med berättande i alla dess former. Det som jag då finner intressant att problematisera och belysa med utgångspunkt från projekten är vilken funktion berättandet har i skolan och hur lärarna utnyttjar berättandet i undervisningen.

Dagrun Kibsgaard Sjøhelle

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Multimodal tekstforming – en nøkkel til å forstå samtidens tekster

Å beherske ”literacy” har i vår kulturkrets villet si å kunne forstå og uttrykke seg gjennom alfabetisk skrift. I dag dekker ikke literacy-begrepet alene den kompetansen som er nødvendig for å orientere seg i, forstå og samhandle med andre i en stadig mer kompleks tekstverden. Forskere knyttet til The new London Group, som Gunther Kress, Norman Fairclough, Bill Cope og Mary Kalantzis mener at samtidens tekster består av mange uttrykksformer (modaliteter), og at literacy-begrepet derfor blir for snevert. ”Multiliteracies” er mer dekkende for den kompetansen vi i dag trenger for å oppfatte, forstå og uttrykke oss gjennom forskjellige typer tekster for ulike formål.

I denne presentasjonen rettes søkelyset mot tekster som er sammensatt av skrifttegn, grafikk og tegninger, laget av barn fra 5 – 12 år. Med utgangspunkt i nærlesinger av disse multimodale tekstene viser jeg hvordan barn kan uttrykke mening gjennom sammensetninger av ulike tekstformer, og jeg argumenterer for at skolen bør gi visuell kommunikasjon mer oppmerksomhet enn hva som hittil har vært vanlig i undervisning og kunnskapsutvikling. I prosjektet SKRIV, som er et tverrfaglig prosjekt der vi har undersøkt skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag, har vi sett at i multimodale tekster er det primært skrifta som får oppmerksomhet og som blir vurdert. Våre observasjoner stemmer godt med observasjoner andre forskere har gjort.

Dette må blant annet få konsekvenser for leseferdighet. Lærebøker for grunnskolen er blitt stadig mer komplekse og krever nye måter å lese på som fanger opp det totale meningsinnholdet i tekster. Elevene må få opplæring i å lese multimodale tekster, der bilder, grafikk og ulike former for verbalspråklig tekst i samspill skaper et grunnlag for kunnskapsutvikling. Utforming av multimodale tekster vil kunne være et godt utgangspunkt for en slik opplæring. Studier av slike elevtekster viser at elevene har multimodal tekstkompetanse de ofte er seg ubevisst, men som kan komme til overflaten gjennom klassesamtaler og veiledning.

Teorigrunnlaget er hentet fra sosialesemiotikken, og den metodiske tilnærmingen er basert på observasjon av elever i skrivesituasjoner der skriving er en del av et multimodalt tekstuttrykk. Tekstmaterialet er analysert med særlig blick på hvordan skrift, bilder og andre grafiske tegn samspiller. Spørsmål jeg stiller er: *Hvordan skaper elever meningsfulle sammenhenger mellom ulike uttrykksformer i multimodale tekster som de selv utformer? Er elevene bevisst slik sammenheng, og kan en nærmere bevisstgjøring i form av styrt veiledning være en støtte for elevene når de skal lese læreboktekster?*

Petra Magnusson
Kristianstad kommun

Lärare och elevers ”Design authority” - multimodal teori i skolpraktiken

Hösten 2011 planerar Kristianstad kommun att inleda ett arbete för att öka de undervisande lärarnas didaktiska medvetenhet om språkets betydelse för lärande. En del i arbetet är att ge lärarna kännedom om aktuell forskning på området i syfte att visa på verktyg som kan bidra till en ökad problematisering och medvetenhet om den egna undervisningen. Som utgångspunkt använder jag mig av teori från min licentiatuppsats (Magnusson 2011, under utgivning). I undersökningen av tre lärares praktiska teori utifrån en diskursanalytisk språksyn (Ivanič 2004) och en multimodal teoriram (se bl.a. Cope & Kalantzis 2000, Kress 2010, Selander & Kress 2010, Jewitt 2009) finner jag att lärarna visar på möjligheter att bygga en undervisning som bejakar elevernas texterfarenheter utifrån ett multimodalt textbegrepp samtidigt som den pappersburna skriften intar en central roll som kunskapsbärare. Lärarnas arbete kan beskrivas som ett utvecklande av vad jag kallar *design authority* som, i jämförelse med Pradls (1996) begrepp *reading authority*, räknar med meningsskapandet i olika teckenvärldar.

De möjligheter som lärarna i undersökningen visar ligger till grund för det planerade utvecklingsarbetet där det är tänkt att arbetslag under en tid av minst ett halvt läsår ska diskutera och problematisera sin praktik med hjälp av verktyg från diskursanalys och multimodal teori. Arbetet är upplagt som en kombination av forskningscirkel och klassrumsobservationer. Mitt forskningsintresse är dels hur lärarnas arbete påverkas, dels hur deras eventuella ökade medvetenhet kommer eleverna till del.

I föredraget planerar jag att ge exempel på de möjligheter som lärarna i min undersökning visar på när det gäller att utveckla elevernas *design authority* och ge exempel från diskussionen i de forskningscirkel som börjar i höst. I samband med det vill jag diskutera vilka möjligheter jag har att dokumentera och analysera det fortlöpande arbetet i forskningscirkelarna utifrån en designteoretisk ansats.

Dan Åkerlund

Karlstad universitet/ Åbo Akademi i Vasa

Fotot och skriven text i sociala medier från klassrummet Om skrivandet och lärandet kan stärkas genom elevers egna fotografier och genom användning av sociala medier

I augusti 2010 startade jag ett forsknings- och utvecklingsprojekt i några klasser i årskurs fyra (tioåringar) i Karlstad, med inriktning mot hur man kan använda sociala medier i undervisningen. Varje klass har en egen klassblogg där de berättar om vad de gör i klassen och där de lägger ut vissa skolarbeten och varje klass har en egen systerklass i ett annat land som de ibland har kontakt med via Skype – en klass som tillhör den *svenska skolan i utlandet* (svenskspråkiga elever).

Den övergripande frågeställningen i projektet är vad som händer med barns syn på sitt eget skolarbete och sitt skrivande när den primära mottagaren för skolarbetet inte är läraren, utan någon utanför klassrummet på nätet. Forskare har tidigare påpekat att ett av skolans stora strukturella problem är bristen på autentiska mottagare för elevernas skolarbete (Nilsson, 2002). Eftersom skolans grundläggande koncept för undervisning bygger på elevernas transformation av texter – till egna texter i vid bemärkelse (Bezemer & Kress, 2008; Rostvall & Selander, 2008; Selander & Kress, 2010) – så är mottagarperspektivet betydelsefullt och något jag vill studera i detta projekt.

I början gick arbetet trögt med bloggen. Många var ovana att använda datorer och för andra var till och med bokstäverna ett stort problem. Så även om entusiasmen var stor så blev det rätt lite skrivet. Både lärarna och jag konstaterade att skrivandet för de här barnen skulle underlättas drastiskt om de kunde lägga till egna foton till sina artiklar. I mars 2011 kunde jag genom Internetfondens försorg förse klasserna med fem till sex avancerade men lättskötta kameror och förändringen blev omedelbar.

Redan nu i slutet av april 2011 kan jag se en klar förändring av bloggarnas innehåll. Det är nu ännu för tidigt att säga om det är nyhetens behag eller om bilderna även i fortsättningen kommer att förändra skrivandet på bloggen. Men för eleverna innebär fotografierna ett bevis för äkthet samtidigt som de menar att det är viktigt att visa saker – inte bara skriva – för bloggarnas besökare. Det finns en tydlig medvetenhet om mottagarperspektivet bland eleverna; att det är någon utanför klassrummet som skall läsa och titta på bilderna och att deras sida blir mer spännande genom en kombination av bilder och skriven text. Från och med nu kräver texterna en bild, men också bilderna en text. Bilderna tycks kräva skrivna texter av eleverna, utan att de själva märker det.

I den här presentationen kommer jag att kunna redogöra för hur arbetet gått och kunna ge exempel från de intervjuer jag gjort med eleverna om hur de uppfattar textproducerandet i klassrummet för läraren och hur de uppfattar textproduktionen som lagts ut på bloggen.

Den session som jag tror passar bäst är Session 4: Multimodala infallsvinklar.

Referenser

- Bezemer, J., & Kress, G. (2008). Writing in multimodal texts: A social semiotic account of designs for learning. *Written Communication*, 25(2), 166-195.
- Nilsson, N. E. (2002). *Skriv med egna ord: En studie av läroprocesser när elever i grundskolans senare år skriver "forskningsrapporter"*. Malmö: Malmö högskola. Lärarutbildningen.
- Rostvall, A., & Selander, S. (2008). *Design för lärande*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Selander, S., & Kress, G. R. (2010). *Design för lärande: Ett multimodalt perspektiv*. Stockholm: Norstedt.

Kristina Danielsson
Stockholms universitet

Text i skolans kemiundervisning

Att lära sig ett nytt (skol)ämne innebär att simultant med att lära ämnesinnehållet också gradvis närma sig och bli en del av ämnesdiskursen. Det naturvetenskapliga ämnesspråket beskrivs ofta som svårtillgängligt, både när det gäller det verbala språket i sig och hur olika semiotiska resurser (verbalspråk, grafer, abstrakta modeller, kemiskt eller matematiskt symbolspråk, osv.) kombineras för att exempelvis beskriva komplexa och abstrakta fenomen (t.ex. Lemke 2000). Detta ställer höga krav på eleverna i skolan då de samtidigt med att lära in ett många gånger svårfångat innehåll också måste hantera ett komplext språk där olika semiotiska resurser samverkar på ett många gånger komplext sätt (se också t.ex. Danielsson 2011a).

I min presentation kommer jag att redovisa resultat utifrån data (digitala fotografier, video- och ljudinspelningar från ett stort antal lektioner) som samlats in inom ramen för det tvärvetenskapliga projektet *Kemitexter som redskap för naturvetenskapligt lärande*, finansierat av Vetenskapsrådet i Sverige, 2007–2010 (t.ex. Danielsson 2010, 2011b, Eriksson 2011) där vi följt kemiundervisningen i ett antal finlandssvenska och svenska högstadielklasser i skolår 8/9 (då eleverna är runt 14-15 år). I den studie jag presenterar här har jag utifrån systemisk-funktionell grammatik analyserat texter som elever möter och producerar inom ramen för kemiundervisningen. Analyserna utgår ifrån ett vidgat textbegrepp, där jag utöver talat och skrivet verbalspråk också analyserat abstrakta modeller, kemiskt formelspråk m.m. och jag har dessutom undersökt hur olika semiotiska resurser samverkar i dessa texter. Analyserna relateras till beskrivningar av genrer som beskrivits som vanliga inom det naturvetenskapliga språket (t.ex. Schleppegrell 2004) för att se i vilken mån eleverna ges möjlighet att närma sig och bli en del av den naturvetenskapliga diskursen.

I anslutning till min presentation vill jag gärna diskutera didaktiska implikationer för resultaten i studien, exempelvis vad gäller modersmåslärares eventuella roll när det gäller textarbete i skolans alla ämnen.

Referenser

- Danielsson, K. (2011a). "Då blir de fulla och glada". Multimodala representationer av atommodellen i kemiklassrum. I: B. Aamotsbakken, J. Smidt & E. Seip Tønnessen (red.). *Tekst og tegn*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Danielsson, K. (2011b). Text och textanvändning i svenska och finlandssvenska klassrum. I: I. Eriksson (red.): *Kemiundervisning, text och textbruk i finlandssvenska och svenska skolor – en komparativ studie*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

- Danielsson, K. (2010). Learning Chemistry – text use and text talk in one Finland-Swedish chemistry classroom. I: *IARTEM e-journal* 3(2), s. 1–28.
- Eriksson, I. (red.) (2011): *Kemiundervisning, text och textbruk i finlandssvenska och svenska skolor – en komparativ studie*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.
- Lemke, J.L. (2000). Multimedia literacy demands of the scientific curriculum. *Linguistics and Education*, 10(3), 247–271.
- Schleppegrell, M.J. (2004). *The language of schooling. A functional linguistic perspective*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Anne Løvland

Universitetet i Agder

”Hva har du lært om nyrene?” Karakteristiske trekk ved elevars re-design av læringstekstar.

Det er ein del av norskfagets mandat å syte for at elevane utviklar literacy med tanke på å lese for å lære. Norskfaget har altså eit særskild ansvar for både den grunnleggjande og den vidaregåande leseopplæringa. Det er vanskeleg å tenke seg at slik literacy kan utviklast heilt innanfor norskfagets rammer, men at det snarare må skje i samhandling med andre fag.

I denne presentasjonen vil eg vise trekk ved måten elevar på femte trinn skaper meining gjennom multimodal re-deign av ulike læringstekstar. Kress og Selander hevdar i boka *Design för lärande* at teiknskapande aktivitet er eit uttrykk for læring og at teiknskapinga skjer ut frå elevanes personleg interesse som også er relatert til den sosialt iscenesette situasjonen. Teiknskapinga skjer dels ut frå tilgjengelege ressursar som allereie er fylt med eit innhald og dels ut frå egne assosiasjonar og symbolske markørar {Selander, 2010 #290@33}.

Materialet for studien er henta frå eit større forskingsprosjekt som er publisert i boka *På jakt etter svar og forståing* {Løvland, 2011 #253}. Her karakteriserer eg til dømes typiske fagrelaterte teksthendingar i klasserommet. Dette er situasjonar elevane truleg vil ha som utgangspunkt og mønster for den teiknskapande aktiviteten i faget. I dette paperet vil eg freiste å analysere samanhengen mellom slike teksthendingar og dei vala elevane gjer når dei skal gjenskape innhaldet i ulike læreboktekstar i eigen tekstproduksjon. Eg vil også leggje vekt på å vise korleis elevanes egne assosiasjonar og erfaringar eventuelt kjem til uttrykk i re-designet.

Litteratur:

Løvland, A. (2011). *På jakt etter svar og forståing. Samansette fagtekstar i skulen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Selander, S. and G. Kress (2010). *Design för lärande - ett multimodalt perspektiv*. Stockholm: Norstedts.

Ruth Grüters

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Digital dannelse – et begrep i bevegelse

Den tyske filosofen Immanuel Kant etterlyste på 1700-tallet større fokus på det teknologiske aspektet i kunnskapsutviklingen. I konferansebidraget viser jeg hvordan hans betraktninger kan sies å ha fått en renessanse i diskusjonen om literacy, kompetanse og dannelse i dag, og jeg argumenterer videre for et dynamisk dannelsesbegrep på bakgrunn av mitt doktorgradsarbeid.

Med innføringen av datateknologien i undervisningen har debatten om teknologiens rolle i forhold til å tilegne seg og mestre ny kunnskap blusset opp. Å bruke ny teknologi i en pedagogisk kontekst krever også en bevisstgjøring om hvordan selve teknologien skal innlemmes i kunnskapsutviklingen som eget kompetanseområde. Dette forholdet gjenspeiles blant annet i begrepsbruken. ”Digital kompetanse” og ”digital dannelse” er sentrale begrep når de digitale ferdighetene skal beskrives og vurderes. For å kunne lese, forstå og vurdere ulike medietekster, må en kunne beherske mediens instrumentelle, tekniske forutsetninger så vel som mediens kommunikasjonsformer.

Som illustrasjon til den ovennevnte diskusjonen bruker jeg funn fra doktoravhandlingen min hvor jeg blant annet har studert refleksjonspotensialet i multimodale tekster, nærmere bestemt bloggtekster. Som prosessuelle dokumenter i en konkret undervisningssituasjon karakteriseres bloggene som en dynamisk dannelsesvei ved å integrere både narsissistiske og dialogiske skriveposisjoner. Den narsissistiske dannelsesveien er tuftet på den tyske pedagogen Thomas Ziehe som redefinerte narsissismebegrepet fra å være et stort sett negativt ladet ord til å betegne en ressurs individet kan bruke offensivt. Den narsissistiske skrivestilen kombinerer i følge analysen min hverdagsretorikk og fagets retorikk, og åpner slik sett for en ny type refleksjon som også peker mot et dynamisk dannelsesbegrep. Mens den narsissistiske skriveren i overveiende grad skriver for seg selv, følger den dialogiske skriveren en annen strategi. I stedet for å ”lukke” seg inne i et refleksjonsrom, preget av en blanding av hverdagsretorikk og fagretorikk, brukes fagretorikken i den dialogisk utformete bloggen bevisst for å dra inn leseren.

De to dannelsesveiene, den narsissistiske og den dialogiske, utgjør ikke nødvendigvis to innbyrdes uforenlige veier, men snarere to i større eller mindre grad komplementære strategier i en prosess som er ”merket” av et dynamisk dannelsesbegrep. En slik dynamisk vei til dannelse kan også anses som banebrytende for et refleksjonsbegrep som med nødvendighet *må* konstituere seg i grensesnittet mellom de premisser det konstitueres av, nemlig filosofiens tradisjon, retorikkens språksyn og teknologiens potensialer, noe Immanuel Kant allerede var inne på i sin lille skrift fra 1784: ”Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?”

Aslaug Veum og Karianne Skovholt

Høgskolen i Vestfold

Utøving av (multi)literacy i jentebloggar

I denne presentasjonen analyserer vi utøving av literacy (Barton 2007) – eller multiliteracies (Kress 2000, Lankshear & Knobel 2006,) slik den kjem til uttrykk i eit utval ungjentebloggar. Materialet som blir analysert er henta frå dei mest populære bloggane på den norske bloggportalen www.blogg.no. Gjennom ein analyse av den multimodale utforminga i bloggane, og jentene sin interaksjon med lesarane, viser vi korleis jentene brukar bloggen som ein arena for å skape, omskape, justere og forhandle om ulike identitetar og verkelegheitsbilete. Vi utforskar korleis dei unge jentene isceneset seg i multimodale bloggttekstar, korleis dei samhandlar med lesarane sine, i kva for kommunikative praksisar dei deltek og kva for diskursar dei produserer og reproduserer. Det teoretiske rammeverket for analysen er henta frå diskursanalyse, meir spesifikt frå sosialesemiotisk multimodalitetsteori (Kress 2010, Kress & van Leeuwen 2006 [1996], språkhandlingsteori (Austin 1962, Searle 1969) og teori om språk og sosiale relasjonar (Goffman 1967,).

Personlege bloggar har vore dominerte av tenåringsar, og då særleg jenter (Herring 2004, Nowson and Oberlander 2006). Det er ikkje opplagt kva overordna sosiale funksjonar desse tekstane har. Ungjentebloggar er ofte blitt samanlikna med dagbøker, sidan jentene skriv med ei personleg stemme om daglegdagse tema som skule, kjærleik og utsjånad. Likevel skil jentebloggen seg klart frå den tradisjonelle dagboka som sjanger og kommunikativ praksis. Skilnaden gjeld både det multimodale uttrykket og plasseringa i forhold til den private og den offentlege sfæren. Meiningsskapinga i jentebloggane kan ofte koplust opp mot fleire ulike diskursar. Forutan ein realitets- og intimitetsdiskurs, blir jentebloggar ofte skapte i nært samspel med kommersielle diskursar. I presentasjonen blir det vist analyseeksempel som antyder at meiningspotensialet i dei mest populære ungjentebloggane er tvitydig. Bloggarane opptrer gjerne som nære og inviterande i forhold til lesarane, samstundes som dei står fram som uavhengige, leiande og dominante.

Læreplanen for Kunnskapsløftet (LK06) legg vekt på at elevar skal utvikle grunnleggjande ferdigheitar, som blant anna lesing, skriving og digital kompetanse, for å bli rusta til å ta del i ulike tekstkulturar i samfunnet. Skriving i digitale media er ein samansett kompetanse som i følgje Stortingsmelding 30 krev evaluering, kjeldekritikk, tolking og analyse. Vi viser korleis dei unge i bloggane sine låner språk og semiotiske ressursar frå ulike tekstkulturar, og dermed meir eller mindre bevist dreg med seg diskursar og ideologiar over i dei nye media. Mange av dagens unge utviser høg grad av praktisk kompetanse når det gjeld utforming av multimodale tekstar. For eksempel er ungjentebloggane ofte av høg kvalitet, både teknisk, estetisk og kommunikativt. Den største utfordringa for skulen er såleis ikkje å lære dei unge tekniske ferdigheiter, men å auke barn og unge si bevisstheit og evne til kritisk analyse av både eige og andre si multimodale tekstskaping (Horarik 2004).

Referansar

- Austin, J. L. (1962). *How To Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Barton, D. (2007). *Literacy. An Introduction to the Ecology of Written Language*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Brown, P. & S. C. Levinson (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kress, Gunther (2010): *Multimodality : a social semiotic approach to contemporary communication*. London : Routledge
- Kress, G. (2000) 'Multimodality', i: B. Cope and M. Kalantzis (eds) *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*, pp. 182–202. London: Routledge.
- Kress & van Leeuwen 2006 [1996]: *Reading images: the grammar of visual design*. London: Routledge
- Lankshear, C. & Knobel, M. (2006). Digital Literacy and Digital Literacies. Policy, Pedagogy and Research Considerations for Education. *Digital Kompetanse, 1*, 12-24.
- Herring 2004, Susan Herring, S.; Kouper, I.; Scheidt, L.; and Wright, E. 2004. Women and children last: The discursive construction of weblogs. In Gurak, L.; Antonijevic, S.; Johnson, L.; Ratliff, C.; and Reyman, J., eds., *Into the Blogosphere; Rhetoric, Community and Culture of Weblogs*. University of Minnesota. Retrieved October 25th, 2005, from http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/women_and_children.html
- Macken-Horarik, Mary (2004): "Interacting with the multimodal text: reflections on image and verbiage in ArtExpress". I: *Visual communication*, Vol 3(1): 5-26. London, Thousand Oaks, CA and New Dehli: Sage.
- Nowson, S. & Oberlander, J. (2006). "The Identity of Bloggers: Openness and gender in personal weblogs. American Association for Artificial Intelligence (www.aaai.org).
- Searle, J. (1969). *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Eva Maagerø
Høgskolen i Vestfold

Literacy i barnehagen med utgangspunkt i veggens tekster

Det er lang tradisjon for å bruke veggene i barnehagen til dokumentasjon av barnas aktiviteter og til informasjon av forskjellig slag. Tekstene som henges opp, er ofte multimodale og består av ulike typer bilder, skrift og symboler. I prosjektet *Barnehageveggene som multimodale pedagogiske tekster* har vi studert hvilke tekster som henger på veggene i barnehager, hvorfor de henges opp, og hvordan tekstene brukes i aktiviteter med barna. Prosjektet er et delprosjekt i et større prosjekt **Barnehagens rom – materialitet, læring og meningsskapning. Rommets betydning for barnehagens pedagogiske virksomhet**. Vi har i delprosjektet fotografert veggene i tre barnehager, filmet barns og ansattes interaksjon med tekstene på veggene og intervjuet barn og ansatte om tekstene. Vi analyserer også veggene som multimodale pedagogiske tekster med utgangspunkt i sosialsemiotikk (Halliday 1978, van Leeuwen 2005, Kress og van Leeuwen 2006).

I dette innlegget vil jeg presentere to tekster fra en barnehage og barns interaksjon med disse tekstene. Jeg vil vise hvordan og hvorfor tekstene kom til å spille en viktig rolle for barna. I arbeidet med tekstene inngikk bilder, skriftspråk og muntlig språk, og aktivitetene knyttet til tekstene kan betegnes som *literacy events* (Barton 2007) eller *episoder* (Linell 1998). Disse tekstene står i kontrast til en del andre tekster i denne og de to andre barnehagene som ikke inviterte til literacyaktiviteter eller andre aktiviteter på samme måte. Funn i prosjektet viser at i en del tilfeller henges tekster opp kun for å vise til aktivitet i barnehagen, og målgruppen er mer foreldre enn barn, eller tekstene fungerer som dekorasjon. I begge tilfeller benyttes de lite i det daglige livet i barnehagen.

Litteratur

- Barton, David (2007): *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. Malden, Mass.: Blackwell
- Halliday, M. A. K. (1978): *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold
- Kress, Gunther og Theo van Leeuwen (2006): *Reading Images: The grammar of visual design*. London and New York: Routledge
- Linell, Per (1998): *Approaching dialogue: talk, interaction and contexts in dialogical perspective*. Amsterdam: John Benjamins
- Van Leeuwen, Theo (2005): *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge